

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

5. köide Tallinnas, teisipäeval, 30. septembril 1924 Nr. 38 (82)

Sisu:

Toimetuse kommentaar

N. Kõstner: Eesti mark ja majanduspoliitika

Puuvillatööstuse seisukord Eestis, tema tähtsus
ja ülesanded majanduslises elus

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Isiklikud teated

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

EESTI MAJANDUS

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri
ilmub Eesti Majanduspoliitilise Seltsi väljaandel
kord nädalas

Vastutav toimetaja N. KÖSTNER

Ainukene majandusline eri-ajakiri Eestis

Juhtkirjad paremate Eesti asjatundjate sulest
Laialdane majandusline informatsioon sise- ja
väljamaalt

Eesti konsulaar- ja kaubandusliste esitajate aru-
anded

Igale ärimehel tarvilikud praktilised teated kau-
banduse, tööstuse ja rahanduse alalt

Ärisse puutuvad juriidilised teated

**Ajakiri ilmub kaubandus-tööstusmi-
nisteeriumi, Tallinna Börse-komitee,
Pankade Nõukogu ja Vabrikantide
ühisuse toetusel**

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.- Väljamaale 2000.-
pooles " " 500.- " 1000.-

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39

Tallitus: Lai tän. 38, Graafiline ühing „Kiri“, tel. 18-66

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—

pooleasaastas „ 500.— „ „ 1000.—

Toimetuse: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafilne Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

5. köide. Tallinnas, teisipäeval, 30. septembril 1924. Nr. 38 (82)

Sisu: Toimetuse kommentaar. N. Kõsner: Eesti mark ja majanduspoliitika. Puuvillatööstuse seisukord Eestis, tema tähtsus ja ülesanded majanduslises elus. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubafuru ülevaadet.

Tallinnas, 29. septembril 1924.

Aktiivne kaubabilans. Hulga aja tagant lõppes käesoleva aasta augustikuu väliskaubandus võrdlemisi suure ülejäägiga meie kasuks, kusjuures eriti tuleb alla kriipsutada, et just eksport tähelpanemisväärliselt tõusu avaldab. Puu ja puutööstuse saaduseid on välja veetud 290,8 milj. marga eest 138,3 milj. marga vastu eelmisel kuul. Karjasaaduste väljavedu, millest suurema osa võis andis, oli 184,7 milj. m. 113,8 milj. m. vastu eelmisel kuul. See on vististi küll karjasaaduste väljaveo senine rekord. Ka tekstiiltööstuse saaduste väljavedu on annud 100,1 milj. 119,4 milj. vastu eelmisel kuul, kuna lina väljavedu hooaja lõppemisega on langenud 40,2 milj. peale 102,5 milj. vastu eelmisel kuul. Peale selle on veel suuremal hulgal välja veetud paberit 75,9 milj. eest 36,3 milj. vastu eelmisel kuul ja tsementi 47,1 milj. 24,0 milj. vastu eelmisel kuul. Nii langeb tähtis osa kogu väljaveo kasvamisest tööstussaaduste peale.

Sisseveo alal on viimaks ometi seisma jäänud suur vilja sisseveo laine, mis just eelmisel kuul oma tipule jõudis. Vilja on sisse veetud ainult 20,8 milj. marga eest 241,8 milj. vastu eelmisel kuul. Samuti on ka muude toiduainete sissevedu vähenenud. Sisseveo lähemal vaatlusel paistab silma, et käesoleva kuu aktiivne bilans ennem juhuslist laadi kannab. Puudub nimelt peaaegu täielikult suur tekstiil- ja tooresainete rühm, mis veel eelmisel kuul nõudis 127,8 milj., kuna ta käesoleval kuul oli kõigest 15,4 milj. Tekstiilsaaduste väljavedu ei või aga

ilma tooresainete sisseveota lõpmatuseni kesta. Sellevastu on aga kasvanud tekstiilsaaduste sissevedu 38,2 milj. pealt eelmisel kuul kuni 51,0 milj. augustis. See on huvitav, kui näitus tollide tõstmise tagajärgede kohta. Metallide, metallkaupade, töö ja jõumasinate sissevedu on üldiselt vähenenud, kuna selle vastu põllutööstusainete ja riistade sissevedu on kasvanud 7,5 milj. pealt 22,4 milj. peale. Samuti on tõusnud väetisainete sissevedu 4,7 milj. pealt 57,8 milj. peale.

Üldiselt peegelduvad augustikuu andmetes kaks asjalugu. Esiteks loodetav hea viljasaak ja teiseks krediitdiktisendused, mis ühelt poolt on sundinud eksportöörisid eksporteerima maksu mis maksab (metsasaadused, mille turg Inglismaal väga vilets on) ja teiselt, takistanud tekstiiltooresainete sissevedu, sundides ühtlasi tagavarasid eksporteerima.

Väliskaubanduse edaspidise edenemise kohta on selle põhjal raske midagi kindlat öelda. Kui krediitide restriksioon eksporttööstuse kokkutõmbamisele viib ja samuti ka metsasaajandusele raskusi teeb, mida juba viimase aja metsaoksjonid näivad tõendama, kus suurem osa metsalaneksid üleüldse välja müümata on jäänud, siis võime lähematel kuudel küll näha üldist väliskaubanduse kokkukuivamist, mida vaevalt iseäranis rõõmustavaks nähtuseks võiks pidada. Kõige lootustäratavam on muidugi karjasaaduste väljaveo kasvamine, mis mõne aja pärast kergesti kõik teised rühmad võib varju jätta.

Meile kirjutatakse: Käesolevate **Krediidi** ridadega juhitakse tähelpanu meie olud. krediidi katastrofalise olukorra peale, sest praegu ei saa ühiki vekslit kusagil diskonteerida – vaatamata selle peale et meil pankade hulk suur. Erapankade juhatajad kaebavad, et hoiusummad järjekindlalt langevad ja laenude tasumine visa, mille tagajärg täieline stagnatsioon legaalses panga tegevuses – üks kohalik pangakontor teatas koguni, et tema tegevuse ajutiselt sulub ja teine rahvuslik ühispank on ka likvideerimise mõtteid kaalumas. Eesti Pank on omalt poolt vähemalt deklareerinud, et nõuab võlatasumist à 2,5% aasta veerandis, kokku 10% aastas ja võla protsendid – mis tingimised väga soodsad ja ühenduses k. krooni kursi liikumisega 100 peale tasandavad kogu valorisatsiooni operatsiooni konarused ja ei muutu kaalamurdvaks äridele.

Erapangad ei saa muidugi leppida sellega ja nõuavad 10-30% iga 2-3 kuu fakka vekslite pikenduse juures. Krediidi nõudmine on aga suur ja raha ei puudu ka Tallinnas – vaja on aga õiget (õigemini, kõverat) krediidisooni leida. Näit. ilmus „Pvliht“ kuulutus, kus otsiti äriks 10 miljoni marka normiga 25% aastas või 3 kuu peale (see osa oli kuulutus veidi tume) ja hiljuti ilmus kuulutus (kohta ei teata et mitte asjata reklaami teha) kus pakutakse 100 miljoni marka kasutoovasse ärisse – % normist polnud juttu. Ka on viimasel ajal väljamaalaste agentidel olnud pakkuda raha à 2% kuus – mis täiesti vastuvõetav praegu eraturul, kuid panga garantiiga, mis asja raskendab. Rõõmustaval viisil on aga pangad väga kitsid nende finansgarantiide andmisel, sest see lõikab ju nende enda teenistuse ära – pakutaval rahal ongi õieti hoiuraha iseloom ja see puudubki pankades. Saavad paar kõrge % rahalaenajat kahju, mis väga tõeloomulik, siis kaovad sarnased pankiirid.

Vekslivõltsimise protsessid. Viimase aja kriminaalkroonikas on tähelpanu oma peale tõmmanud terve rida vekslite allkirjade võltsimise protsessesse. Säärased vekslid olid osalt ka diskonteeritud pankades, mis valgustab meie pankade praktikat mitte just heast küljest.

Nagu protsesside kirjeldusest näha, kujunes asi järgmiselt: võlgnik – veksliaandja tõi vekslit mitme giroga, sai raha ja hiljem selgus et pealkirjad valed. Mitmel korral on vahekord veksliaandja ja girantide vahel

hoopis vähe usutav – tundmata üliõpilane ja kindr. Laidoner, riigivanem Kukkk, dir. V. Horst, Ferd. Virro jne., ja peab imestama pankade usaldust, kes ka raha veksliaandjale ilma volituseeta välja andsid. Siisamaani on meil panga klientuuri hulk olnud väike ja see on pankasid rahustanud usalduse suhtes, olgugi et petmise kahjud ajajooksul ei jäänud tulemata. Nüüd, kus laiem hulk pangas liigub, tuleb maanitseda ettevaatusele. Väljamaal on nõudmised pankade poolt palju valjumad ja tegevus ettevaatlikum – juba liht jooksva arve avamine ja tshekiraamatu väljaandmine on seotud järelepärimistega isiku kohta kartuses et tshekkidega võib pettust toimetada.

Rahuldustundega tuleb juure lisada et kohus nendes protsessides võrdlemisi kõrged trahvid määratud.

Väljamaa Siinjuures ei saa tähendamata **kelmid.** jätta teise kurva nähtuse peale meie majanduselus – s. o. järjekorralised pettused väljamaalaste agentide poolt, kes siia tulnud hingesid püüdma. Viimasel ajal tegutses siin prantslane Jules Caillaud toimides kogu suvi valuuta ja muid kaubaärisid. Nüüd sügisel tahtis ta kohaliku välisriigi esituse käest osta kaupa hinnas üle £ 60.000, milleks temal Pariisi panga tshekk käes oli; järelepärimistel tulid vastuseks rahuloldavad teated tsheki tasumise kohta, mis hiljem ka selgusid võltsidena. Kuna summa suur, siis ei õnnestanud pettus ja ainult mõned ärimehed said väiksemaid kahjusid ostes tema valuuta tshekkisid. Äkki oli prantslane kadunud ja selgus et siin organisatsioon tegutses ühes kaaslastega Pariisis ja Londonis.

Samuti on igasugused väljamaalased igasugusi ekspeditsiooni, import - eksport kontorisi avanud ilma tagatise andmata et äri korralikult aetaks. Nüüd on üks kont. H. C. R. Müller – ekspeditsioon äkki sulu tud ja omanik kadunud, ilma et kõik kaubad oleks saajatele üle antud. Väljamaalaste kaubitsemise asjus tuleks tingimata määrusi maksma panna, et kahjude eest kindlustada.

Toimetuse poolt Riigi statistika keskbüroo juhataja härra A. Pullerits saatis meile pikema õienduse artikli kohta „Põllumajanduse statistikast“, mida meie kahjuks ruumi puudusel ainult järgmises numbris saame avaldada.

Eesti mark ja majanduspoliitika.

N. Kõstner.

II.

Uue majanduspoliitika programm on liig ühekülgne ja vormiline, sest et ta välja läheb ainult marga tervendamise peale, kuna rahvamajanduse tervendamiseks seni vähe on ette võetud.

Üksikud marga tervendamiseks tarvitu- sele võetud abinõud on seni annud vähe silmapaistvaid tagajärgi. Rahaminister on lubanud eelarvet puudujäägita lõpetada. See oleks suur samm edasi. Välislaenu alal on ühe pangakontori omaniku saatmine väljamaale ainult spekulantidele head pinda valmistanud margaga spekulatsiooniks ilma et nählavaid tagajärgi seni laenuasjas oleks saavutatud. Krediidide kokkutõmbamisel ei ole Eesti Pank mitte neid teesiseid silmas pidanud, mis rahaministri poolt omal ajal üles seati. Kuna viimase teesistes rõõgitakse, et „Eesti Pank on äärmiselt tagasihoidlik sisseveo finanseerimises ja keeldub garantiide andmisest klientide arvel, kuid teeb kergendusi väljaveo finanseerimisele ühenduses eksportööride kohustustega saadud valuutat Eesti Panka müüa; Eesti Panga praegune portfelli likvideeritakse praeguste laenuvõtjate kaupa põhjalikult kindla kava järel ja likvideeritakse kõik krediidid, mis oma likviditeedi, tähtaja, otstarbe, kindlustuse poolest nõudmistele ei vasta, igale kliendile individuaalselt kindlaks määratud korras“. Neid kavatsusi on aga täidetud hoopis teisiti. On sisse nõutud sellelt, kellelt sisse nõuda suudeti ja on edasi antud nendele, kes mõjuvamalt peale käia oskasid. Laenude kokkutõmbamise kava on seni välja töötamata ja krediidide kärpimine ei sünni mitte klientidele individuaalselt, vaid on üldine määrus välja antud, et igast kontokorrent arvest peab 2½% igal veerandaastal ära tasutama, teiste sõnadega, ainult eranditele määratakse krediidide tasumise kord individuaalselt kindlaks. Viimasel ajal kasvavad panga bilansis just „keelatud“ garantiide laenud ja laenud välisvaluutas, kuna vekslidiskont kahaneb ehk küll ühe asjatundja arvates ainult protesteeritud vekslite arve suurenemise kulul.

Midagi ei ole teada selle kohta, kui kaugele inflatsioonipoliitikas minna tahetakse. Ministri sellekohased seletused riigikogus olid puhtvormilised. Deflatsiooni tuleb jätkata senikaua kui mark kindlustatud on ja valuutakate kuni 60% emissioonist tõusnud. Need kaks väidet ei käi üksteisega

hästi kokku, sest teoreetiliselt on võimalik ette kujutada täiesti kindlat valuutat, mille kate oleks 10–15%. Kui ühe sõmuga tahetakse marga valuutakate kuni 60 protsendini viia deflatsiooni abil, siis on see õige raske ülesanne, mida õieti inflatsiooni abil palju kergem on kätte saada, nagu seda näitas Saksamaa praktika, kus väljalastud marga biljonite üldväärtus lõpupeude lõpuks ainult ühe väikese osa Saksa riigipangas oleva kullatagavara väärtusest välja tegi. Marka tuleks mingisugusele tasapinnale stabiliseerida ilma et sealjuures kõrget valuutakatet kätte püütaks saada, sest täiesti arusaadav on, et kui Eesti rahvamajandusest nüüd neid miljoni järsku tahetakse sisse nõuda, mis sinna aastate jooksul riigi kulla ja valuuta näol on mahutatud, siis seda ilma üleüldise pankroti ja konkursita teha ei saa, kusjuures ostjad ainult väljamaalased võiksid olla.

Tuleb kahelda, kas deflatsiooni poliitikat veel ilma kurbade tagajärgedeta kaua võib ajada, sest marga kursi poliitika ülesanne ei seisa mitte selles, et rahvamajandust ruineerida, sest et siis lõppude lõpuks seda marka kellegil tarvis ei ole. Mark on vahetuse ja maksuabinõu ja kui rahvamajanduse edenemise eest küllalt hoolt kantakse, et selle vahetusabinõu järele tarvidus kasvab, siis kasvab iseenesest marga väärtus ilma et emissiooni tarvis oleks kokku tõmmata. Marga kursi parandamine on võimalik ainult tema rariteediks tegemisega, s. i., kas markade pakkumise vähendamisega deflatsiooni teel ehk markade nõudmise suurendamisega rahvamajanduse arendamise kaudu, kuid marga kursi liig kõrgele tõstmisega peab praegusel korral ettevaatlik olema, seda enam, et hindade tasapind juba uue kursiga tasakaalu näib olema läinud, mille eest just uue majanduspoliitika ajal hoolt on kantud. Valoriseerimise senine praktika Eesti Panga ei ole laenajatelt mitte huvi võtnud marga kurssi langetada, nagu rahaminister ühes oma interview's väitas, vaid seda huvi veel suuremaks teinud, sest et valoriseerimisel kroonile Panga poolt kindel kurs on määratud, millega maksta võib, nii et klientidel kahtlemata huvi on marga kurssi alla ajada, et valuuta eest rohkem markasid kätte saada, mida kindla kursiga võiks Eesti Panga arvete kattteks tarvitada. Valoriseerimine on deflatsioonile kaasa aidanud ainult kaudsel teel, sundides üksikuid kliente oma valoriseeritud arveid praeguse madalama kursiga tasuma. Sel teel on

küll Eesti Pank markasid kokku tõmmanud, kuid ühtlasi ka krediitide vähendanud elujõulistele ettevõtetele, sest et ainult need oma arveid tasuda suutsid. Peale selle meelitab Pank tähtjaliste hoiusummade valoriseerimisega erapankadest hoiusummad välja, mis erapankade seisukorra lõpude lõpuks õige raskeks võib teha. Puhtvormilise deflatsiooni mõttes on Eesti Pank kahilemata tagajärgi saavutanud, mis ka marga kursis ennast tunda annavad, kuigi kahelda tuleb, kas need tagajärjed mitte liig kalli hinnaga ostetud ei ole.

Tollide tõstmise mõju meie väliskaubanduse bilansi paranemise peale on olnud tänini null. Tollide tõstmist pean väga kardetavaks, sest et selle läbi elukallidus tõuseb ja meie tööstuse võitlusvõime väljurgudel vastavalt väheneb. Peale selle võib tollide tõstmine toiduainete peale ka lihtsalt alatoitlusele viia, mille tagajärg on otsekohene töösigivuse langemine.

Need raskused, mis meie valuuta al praegu läbi elame, ei ole ka teistel maadel sugugi tundmata. Isegi niisugune rikas maa, nagu Holland, on viimaste aastate jooksul sunnitud olnud Ameerikas määratunaid valuutalaenusid tegema, rääkimata Schveitsist, Daanist, Norrast jne. Isäranis rõhutada tuleb Soome majanduslisi raskuseid ja alalist valuutatagavarade langemist Soome Pangas, mida aastate jooksul alalõpmata on täiendatud uute laenudega. Nii on Soome valitsuse arvel ehk garantiil lainud aasta lõpust kuni käesoleva ajani umbes 40 milj. dollari eest uusi välislaenusid tehtud, missugustest laenudest suurem osa on lainud Soome valitsuse enese äpardanud ettevõtlikkuse tervendamiseks ja ka toetuseks tööstuse ettevõtetele, nagu näituseks viimane 12 miljoni dollariline laen, tööstuse hüpoteeği panga põhikapitaaliks. Oma kõne lõpul seab referent järgmised teesised üles.

Meie n. n. vana majanduspoliitika ajajärk on meile päranduseks jättnud raske seisukorra valuutaturul. Kuid ühtlasi on ta meile pärandanud ka võimalused selle raske seisukorra parandamiseks laienuud tööstuslise ja põllumajanduslise produktiooni nõol, mille edasiarendamise läbi meil raske ei peaks olema väljavedu niipalju tõsta, et ta sisseveoga tasakaalu läheks. Käesoleva aasta väliskaubanduse statistika annab selleks kõige paremaid lootusi.

Valuutakriisi lahendamine on sündinud kuni tänaseni peaaesjalikult rahamärkide kokkutõmbamise teel riigikassa kulla ja

valuutatagavarade ning riigikassa ülejääkide arvel. Vähemal määral on selleks kaasa aidanud krediitide kokkutõmbamine Eesti Pangas. Viimane ei ole mitte sündinud selle programmi järele ja selle programmi piirides, mis uus majanduspoliitika üles on seadnud. Krediitide edaspidise kokkutõmbamise otstarbekohasuse juures ilma kindla programmiga ja teadmiseda, mida nimelt tahetakse kätte saada, tuleb kahelda. Iga tahes ei ole otstarbekohane see moodus, mis Eesti Pank senini on välja töötanud, nimelt, et kõikidest kontokorrent arvetest 2½% veerandaastas sisse nõutakse. Emisiooni panga krediitipoliitika peab olema elastiline ja juhitud mitte krediitide kogulise ja vormilise sissenõudmise poole, vaid maa produktiooni võime kasvatamise poole.

Teised kaks tarvitusele võetud marga tervendamise abinõu, nimelt tollide kõrgendamine ja valoriseerimine ei ole positiivseid tagajärgi annud. Valoriseerimine tema praegusel kujul on Eesti marka ja Eesti Panka diskrediteerinud. Tema ei ole laenujate huvi marka alla ajada, milleks ta eriti mõeldud oli, silmapilkselt mitte vähendanud; ühtlasi on ta sünnitanud suurt segadust ärielus ja panganduses, mis ühelegi valuutale kunagi kasuks ei tule. Tollide tõstmise mõju sisseveo vähendamisel on seniste andmete järele olnud null; et ta lähematel kuudel suurem võib olla, selle vastu ma ei vaidle, kuid tollide tõstmise tagajärjed kaugema tuleviku jaoks võivad olla maa produktiooni- ja ekspordi-võime tõstmisel negatiivsed.

Puuvillatööstuse seisukord Eestis, tema tähtsus ja ülesanded majanduslises elus.

Asjatundvalt poolt kirjutakse meile:

Ühenduses laenude kui ka muude võlgade Eesti Pangale tagasimaksmis küsimusega meie tööstuse poolt on mõnelt poolt arvamist avaldatud, et Eestile kui põllumajanduslisele riigile ei ole üldse tööstust tarvis ja sellepärast jäägu tööstus riigi poolt igasugusest toetusest ilma, ja kui ta sealjuures oma rahaga välja ei tule, siis hävinegu, kuna aga riik peaks kõik oma tähelpanu juhtima ainuüksi põllumajanduse toetuse peale, nähes selle peallikat välja-veoks.

Sarnane liig pealiskaudne vaade, ilma et selle juures asja seisukord igakülgsest läbiharutatakse, ei ole kaugelki mitte õiglane.

Kõige esiteks on selle ehk teise tööstuse olemasolek igas riigis õigustatud kas sise-
mise tarvidusega tema tööstuse saaduste
järele, ehk jälle nende väljaveo võimalusega.
Et Eestis üldse puuduvad igasugused
tooresained, siis on loomulik, et esimesel
juhtumisel oma tööstus teatava osa saaduste
väärtusest kinni suudab katta ainult kui
oma tööjõuga nii ka abimaterjaalidega
omast tagavarast, teisel juhtumisel aga oma
tööjõudu kui samu abimaterjaale ekspor-
teerib.

Metalltööstuse täieline seisak on nimelt
seletatav sise-
mise tarviduse puudusega
metalltööstuse saaduste kohta ja mitte telli-
miste saamise võimatusega väljaspoolt. Mis
puutub aga puuvillatööstusesse (nii ka
üldiselt tekstiiltööstusesse, kaasa arvatud
villa- ja linavabrikud) siis nõuavad tema
seisukord kui ka suhted tema vastu väga
tähepanelikku ja hoolsat tutvunemist.

Meil on olemas kaubandus-tööstus-
ministeeriumi andmed 1923 aasta kohta
puuvillatööstuse asjus.

Sisse veetud on: a) puuvilla 265.659,5
puuda. (Selle hulgas umbes 5000 puuda
otsi, missugused läbitöötamise juures
annavad väiksema lõnga väljatulemise %, samuti kaunis tähepandav osa Egiptuse
puuvilla, missugust Kreenholmi vabrik tarvi-
tab isesuguse kraasimise viisiga, missugune
viis ka palju väiksema lõnga % välja
annab); b) mitmesugust puuvillast lõnga
1044,4 p.; c) mitmesugust puuvillast riidet
41.681,3 p.; d) õmblusniiti mitmesugustes
numbrites 4327,3 puuda.

Välja veetud: a) Mitmesugust puu-
villast lõnga ja mitmesugustes numbrites
õmblusniiti 24.353,3 puuda (meie käes ole-
vate andmete järele on Eesti niidivabrik
välja vedanud õmblusniiti 1330 puuda, järje-
likult on ülejäänud osa 23.023,3 puuda välja
veetud lõngana. Üldse on aga Eesti
niidivabrik 1923. aastal välja töötanud niiti
umbes 3000 puuda, nii et 1670 puuda on
oma maa tarvituseks läinud); b) puuvil-
last riidet mitmesugustes seltsides 116.617,6
puuda.

Et nüüd kätte saada arvu, mis sel-
lest hulgast oma maa tarvituseks on läi-
nud, peame arvesse võtma järgmisi teh-
nilisi tingimisi. Puuvillast lõnga saab koha-
liste olude juures puhtast puuvillast 85%,
arvesse võttes aga seda, et osalt puhta

puuvilla asemel on sisse veetud otsi ja
osalt on lõnga välja töötatud igasugusel
kraasimise viisil, mis väiksema % välja
annab, võime keskmise lõnga väljatuleku
protsendi arvata mitte rohkem kui 82%
peale. Selle juures saadakse veel puuvilla
jäänuseid umbes 9%, kuna ülejäänud 9%
läheb osalt kas täiesti kaduma ehk
osalt jälle täiesti kasutamatuiks jäänusteks.
Kasutatavad puuvilla jäänused lähevad osalt
müügiks kohalisele turule väga tarvilise
puhastuse materjalina, osalt töötatakse
ümber vatiks kohalise turu jaoks, kui ka
väljaveoks ja ongi välja veetud 5821 puuda.

Riidet tuleb keskmiselt lõngast välja 96%,
kuna 2% läheb kasutatavateks jäänusteks,
2% aga täiesti kaduma ja kasutamatuiks
jäänusteks.

Õmblusniidi väljatöötamise juures läheb
10% jäänusteks ja praagiks, kuna niidi
kaal arvatakse ühes poolidega ja sellejuu-
res poolide kaal keskmiselt 40% on.

Ülalnimetatud andmete varal võime
järgmise kokkuvõtte saada: 265.659,5 puu-
dast puuvillast oli võimalik valmistada
umbes 218.000 puuda lõnga ja umbes
24.000 puuda kõlbulikke puuvilla otsi ja
jäänuseid. Siia juure arvates sisseveetud
lõnga ja maha arvates väljaveetud näeme,
et sisemaale on jäänud lõngana 218.000 +
1044 = maha arvates 23.023 = 196.021 puuda.

Sellest arvust on osa lõnga vabrikute
poolt müüdnud kohalisele turule sukakudu-
mise töödeks kui ka maainimestele käsi-
kudumise töödeks. Sarnaselt müüdnud
lõnga võiks umbes olla 7 kuni 8 tuhat
puuda. Peale selle on umbes 2000 puuda
läinud õmblusniidi valmistuseks. Nii viisi
on siis omal maal läinud riide valmistu-
seks umbes 186.000 puuda.

Sellest lõngast oli võimalik valmistada
riidet 186.000. - korrates 9,96 = 178.560 pd.
ja umbes 3700 puuda kõlbulikke jäänuseid.

Sellele juure arvates sisseveetud ja maha
arvates väljaveetud riidet näeme, et sisemaale
on jäänud riidet 178.560. - + 41.681, - -
116.617. - = 103 624 puuda.

Keskmi riidekaalu tuleb kohaliste turu
saaduste kui ka ühe kohalise vabriku and-
mete järele arvata umbes 220 ars. ühe
puuda peale. Ümberarvates 103.624 puuda
arsinateks näeme, et sisemaale on jäänud
riidet $220 \times 103.624 = 22.800.000$ arsinat.

Kaubandus-tööstusministeeriumi sta-
tistiliste andmete järele on ära tarvitatud
Eestis:

1919. aastal	13.800.000	ars.
1920. "	4.500.000	"
1921. "	12.100.000	"
1922. "	20.200.000	"
1923. "	22.200.000	"

millest on näha, et meie andmed kaunis lähedal on ministeeriumi statistilistele andmetele. Sellest on näha, et Eesti tarvitab puuvillaseid riideid 1923. aastal umbes 22½ miljoni arsinat, mis välja teeb, arvesse võttes rahvaarvu 1.107.000 inim., umbes 20 arsinat ühe inimese peale aastas.

Silmas pidades võrdlemisi kõrget kultuurilist tasapinda Eestis, ei või neid arve mitte kõrgeteks pidada, iseäranis veel arvesse võttes, et omal ajal Venemaal ühe inimese peale tarvitati aastas puuvilla

1907 aastal	5,39	naela
1908 "	5,32	"
1909 "	5,39	"
1910 "	5,26	"

keskmiselt 5,34 naela, mis ümberarvates riideks meie olude juures teeks välja 24 arsinat aastas ühe inimese peale. Saksa maal tarvitati rahuajal puuvilla ühe inimese peale kuni 15 naela aastas.

Kõigest sellest on näha, et selleks, et rahuldada Eestis elavat rahvaarvu esimese tähtsusega odava puuvillariidega (mis niisama tarvilik kui toit ja eluase) on tarvis umbes 22½ miljoni arsinat riiet, umbes 6300 puuda õmblusniiti ja umbes 8000 puuda lõnga sukakudumise töödeks ja maainimestele käsikudumiseks, kuna peale selle jääb sisemaale veel umbes 22.000 puuda mimesuguseid puuvilla jäänuseid.

Kui nüüd arvesse võtta, et enesel puuvilla ei ole, tekkib tahtmatalt küsimus, kust võtta need kümned miljonid arsinad riiet, kümned tuh. puudad lõnga, niiti ja puuvilla otsi, ilma et sellejuures tuleks välisvaluutat kulutada, nii kui oleks see soovitatav nendele, kes arvavad, et puuvillavabrikud on ainult selleks, et välisvaluutat riigilt välja saata.

On selge, et kõike seda kätte saada ilma valuutata on võimata, kui mitte ära jätta kõiki neid kulusid ja sellega tagasi minna algastmelisele eluviisile, s. t. tarvitades ainult üht paari aluspesu ja magades paljastel õlgedel. Kultuur oma arenemiskäigul nõuab aga mitte sarnaste kulude vähendamist, vaid vastuoksa suurendamist.

Kuidaviisi koormavad siis riigi eelarvet

kõik nende riiete, lõngade ja niitude väärtused, nõudes nende peale valuuta kulutamist?

Kõige esiteks ja peaaesjalikult ripub kõik see ära maailma puuvilla-turu hindadest. Kuivõrd kallimad on puuvillahinnad, seda võrd suurem on ka kulutatav summa välisvaluutat. Kõik see on nii iseenesest selge, et ei maksaks palju sellest rääkida. Siiski 1924. aastal, kui puuvillahinnad väga kerkisid, sai niipalju sulgi rikutud artiklite kirjutamiseks, et vabrikud meelega piiravad omi tööstusi ja selle tõttu ka kõik nende palved krediitide suurendamise asjus aluseta. Kas ei olnud ka kõik sarnased artiklid osalt selles süüdi, et krediitid üles öeldi. Krediitide piiramine sai ka tegeliselt läbi viidud, selle peale vaatamata, et olid olemas turud saaduste müümiseks ja nõudmine saaduste järele ei leidnud rahuldamist.

Kui suure summa valuuta väljavoolamisega oleks pidanud riik leppima tingimise juures, et kõik need materjalid saaksid riigi piirides valmistatud ja kui oleks tarvis sisse vedada ainult puuvilla ja ainult oma enese tarvitamiseks?

Kui tagasi arvata kõiki riiki sisse jäänud saadusi puuvillaks — näeme, et 1923. aastal oleksime pidanud sisse vedama umbes 146.500 puuda. $(103.624 \text{ puuda riide jaoks läheks } 103.624 : 96 \times 100 = 108.000 \text{ puuda lõnga. } 6300 \text{ puuda õmblusniidi valmistamiseks umbes } 4000 \text{ (? Toim.) puuda lõnga. Järjelikult läheks lõnga tarvis } 108.000 + 4000 + 8000 = 120.000 \text{ puuda ja, et seda arvu kätte saada, läheks puuvilla tarvis } 120.000 : 82 \times 100 = 146.500 \text{ puuda).}$

Sellest puuvilla arvust jääks muidugi otsi vähemaks siseturu nõuete rahuldamiseks, kuid arvame et seda võiks endiseks jätta ja vaatame kui palju maksab kõik see puuvill. Keskmise puuvillahind 1923. aast. oli ühe kohalise vabriku ostmise juures Inglise rahas £ 2.6.— ühe puuda eest ehk Eesti markades mk. 4230.— ühe puuda eest, nii et selle juures keskmine ühe £ kurs 1630 marka välja teeb.

(Egüptuse puuvill on sellest hinnast kallim, kuid see hinnavahe saab kompenseeritud selle läbi, et osalt veetakse sisse puuvilla asemel palju odavamaid otsi).

Sellest on näha, et ainult puuvilla peale tuleks riigil kulutada aastas umbes £ 380.000.— ja seda valuuta väljavoolu liiati veel oma vabrikute juures, kes töötaksid ainult temale, ei saaks riik mitte kuidagi takistada ja selles asjas võib riigi

eelarvele kergendust tuua ainult puuvilla-hindade langemine.

Küsimise peale, mis oleks, kui meil omi vabrikuid ei oleks, vastavad järgmised andmed.

Keskmine riidehind ühel kohalisel vabrikul, kel oli võimalik isegi võistelda väljamaa vabrikutega, oli 1923. aastal 6535 marka, mis teeks välja keskmise kursi juures 1 £ = 1630 £ 4.- ühe puuda eest. Mitte vähem sellest hinnast tuleks ka riigil maksta, mis teeks välja 103624 puuda riide pealt £ 414.596.-, 12000 puuda lõnga eest tuleks maksta mitte vähem kui £ 4.- puuda eest, mis teeks välja £ 48.000.- (Kaunis suur osa lõnga töötatakse välja Egüptuse puuvillast). 22000 puuda otsade ja jäänuste eest tuleks maksta mitte vähem kui £ 1.- ühe puuda eest, mis teeks £ 22000.-.

Niiviisi oleks kõik valuuta kulu kokku riigile maksma läinud umbes £ 484.000. On näha juba nendest summadest, et isegi täielisel väljaveo puudumisel, ühe sarnase vabriku olemasolemine on täielikult õigustatud ja toob riigile sisse enam kui £ 100.000- igal aastal nii, et arvamist, et vabrikud ainult imevad välja valuutat, võib nimetada väga pealiskaudseks ja isikud kes seda arvamist pooldavad, ei suudaks teda küll kuidagi põhjendada.

Selle juures on aga tekstiilitööstusel üldises mõttes ja puuvillavabrikutel eriti ees veel laiemad ülesanded ja nimelt suurendades oma tööstust ja välja vedades ühe osa omi saadusi välismaadele, et sellega kinni katta sisemaa tarvituseks mineva puuvilla väärtuse, mis koosneb valmissaaduste väärtusest, ühe osa tööpalgast ja osa abimaterjalidest. Selle ülesande täideviimine ei ole kaugeltki mitte kerge ja on läbiviidav peasjalikult ainult osavuse läbi korraldada omi välisurgusi, mis kohaliste vabrikute poolt, kuigi suurte raskustega ja püsivusega läbi viidud, nii et nende saadused on ilmunud juba Soome, Rootsi, Latvija, Leedu, Rumeenia ja Ungari turgudele.

Püsiv tung välisurgudele suureneb aasta aastalt ja ei ole sellega ka mitte vabrikute süü, kui nende võimalused selles sihis mõnikord on piiratud.

Et ära näidata, mis annab Eestile ainult puuvilla-riide, lõnga ja niidi väljavedu, - võtame järgmised arvud 1923. aasta kohta:—

Aasta jooksul on välja veetud 116617 puuda mitmesuguseid riideid, 1330 puuda õmblusniiti ja 23000 puuda lõnga.

Nende saaduste väärtus teeb välja eel-pool nimetatud hindade järele:

116617 puuda riidet	a £ 4.-.-	£ 466468.-.-
23000 „ lõnga	a „ 4.- „	92000.-.-
1330 „ õmblusniiti	„ 12.-.- „	15960.-.-

Üldiselt on selle järele välja veetud saaduseid umbes £ 575000.- suuruses summas.

Kui nüüd välja arvata puuvilla väärtust nendes saadustes, siis näeme, et 116617 pd. riidet nõuavad lõnga 116617:96×100=121476 puuda, siia veel juure arvates 23032 puuda ja 1463 puuda saame 145962 puuda, mille arvu lõnga kättesaamiseks läheks omakorda puuvilla tarvis 145962:82×100=178000 puuda. 178000 puuda puuvilla keskmise hinna juures £ 2.6.- ühe puuda eest maksaks £ 462800.-. Vati väljavedu, mis omalt poolt ka riigile kaunikesse summa valuutat sisse toob, ei ole meie poolt asja lihtsustamise pärast üldse arvesse võetud.

Niiviisi toovad vabrikud selle operatsiooniga riigile umbes £ 113000.-, kuna kõik puuvilla otsad ja jäänused sellest puuvillast siseriiki jäävad, ilma et selle juures oleks tarvis valuutat kulutada, kuna sarnaste jäänuste väärtus ka oma £ 15000.- on.

Kõik need meie väljaarvamised on põhjendatud ainult selle peale, et välja töötada tuleks ainult tooreid riideid, kui aga arvesse võtta, et osa riideid siseturu jaoks, kui ka osa väljavetavast riidest lastakse turule ümbertöötatult (pleegitult, värvitult ja trükitult), siis on iseenesest arusaadav, et need summad palju suuremad on. On ju sarnaste riiete hind veel palju kõrgem puuvilla hinnast. Tuleks väga tõsiselt tähelepanu selle peale pöörata, et sarnane riide ümbertöötamine tõstab nende väärtust kui abimaterjalide, nii ka tööjõu arvel, nii et ümbertöötades riidet omas riigis, kasutame ära oma tööjõu ja abimaterjalide väärtuse äärmise võimaluseni ja sellest küljest vaadates on meie tooresriiete väljavedu välismaale ja sealt tagasitoomine ümbertöötatult täiesti kahjulik, nõuab ju terve riigimajandusline poliitika seda, et aine saaks oma enese riigis kuni lõpuni valmis töötatud ja mitte ei tohi teda välja vedada poolvalmilt, mida ka ameeriklased juba puuvillaga katsuvad teha.

Ideaalne lõpusiht puuvillatööstuses selles sihtjoones oleks see silmapilk, kus kõik siseriigi tarvis mineva puuvilla väärtus saaks ainult tööjõu väljaveo läbi kaetud, s. t. kui abimaterjalid ei läheks mitte vahetuseks

puuvilla vastu, vaid saaksid müüdnud valmissaadustes valuta vastu. Sarnane võimalus ei ole meie vabrikutele mitte võimalata, iseäranis peale selle, kui on sõlmitud Latviija ja Leeduga tollilepingud ja kui rahvaarv, keda tuleks selle järele rahuldada vabrikute saadustega, kasvab kuni 6300000 inimeseni ja liiati veel, kui puuvilla hinnad, nii kui on oodata 1924/1925. aasta lõikusel, saavad olema palju madalamad, kui 1923. aastal. (Võimalik et puuvilla-

hind saab olema £2.- puuda eest ehk veel alla sedagi). Silmas pidades, et ühe kohalise vabriku andmete järele maksab tööjõud ühe puuda valmistõtatud riides £ 0,65, tuleb välja et puuvillahinna juures £ 2.- puuda eest tuleks välja vedada kuni 450000 puudani aastas, et selle läbi ainult tööliste tööjõuga saada puuvilla enesele, kui aga siia veel juure arvata 150000 puuda oma tarvituseks siis saame aru, et kõige parem silmapilk saab olema siis,

Statistiliste andmete järele on 1923. a. Eestisse veetud ja Eestist välja saadetud:

	Sisseveotolli § §	Sissevedu puudad	Väljavedu puudad
Puuvill, toores		265.659,5	
Puuvilla otsad		297,5	
Puuvillane lõng, kuni nr. 38 pleekim.	183 1a	351,3	
do. kuni nr. 38 pleegitud	1Bc		
värvit. ning pleekim. nr. 37-60	183	629,0	
do. nr. 38-60 pleegitud ja	2a		
värvit. ja nr. 60-80 pleekimata	183	49,5	
do. nr. 60-80 pleeg. ja värv.	2b		
Puuvillane niit puust poolidel kuni	183 3b	14,6	24.353,3
nr. 60 ja ilma nr. 60-80	5a		
do. puust poolidel nr. 60-80 ja	183	2.242,8	
ilma üle nr. 80	6b		
do. puust poolidel üle nr. 80	5b	625,3	
do. mitte poolidel kuni 60	183 6c		
Puuvillase niidi jätised	183 5c	305,8	
Puuvillane riie värv. kuni 8 r. ars. 1 n.	183 6a	1.353,4	
do. 8-12 r. ars. 1 n.			5.821,0
do. üle 12 r. ars. 1 n.			
do. värv. kuni 8 r. ars. 1 n.	187 1	6.434,9	
do. 8-12 r. ars. 1 n.	187 2	5.337,8	116.617,6
do. üle 12 r. ars. 1 n.	187 3	1.278,3	
do. värv. kuni 8 r. ars. 1 n.	188 1	6.231,7	
do. 8-12 r. ars. 1 n.	188 2	21.671,9	
do. üle 12 r. ars. 1 n.	188 3	726,7	
Puuvillane samet ja plüüsh	189 1	516,5	
do. sametpaela 20 sm. lai	189 2	9,0	
do. kardina tüll	206 1	275,1	
do. tüll igasugune	206 2	11,5	
do. masinarihmad	194 a	1.309,1	
do. vatt värvimata	182 1	195,4	1.860,7
do. vatt värvitud	182 2	71,6	
do. posament töö	205 2b	372,2	
do. põimitud töö	205 2b	273,6	
do. ja villased sukad	205 1d	2.469,6	
do. kudujad töö	205 1c	1.689,5	
do. väljaõmblused	208 1c	126,1	
do. pitsid	207 2	39,1	

kui vabrikute töövõime saab kahekordseks suurendatud 1923. aastaga võrreldes. Sarnane tööstuse suurendamine võimaldab omakorda saaduste omahinna vähenemist, sest kõik lisakulud jaotatakse suurema arvu valmissaaduste peale ära ja selle tõttu suurenevad võimalused võistluseks välisurgudel. Lõpukokkuvõtte kõigest sellest on selge: — vabrikute tööstuse suurendamisele, nende saaduste väljaveole, tuleb riigimajanduslikest seisukohast väljamineks kaasa aidata igasuguste abinõudega ja mitte vastupidi.

Vabrikud ise aga, vaatamata raskete majanduslike tingimiste peale 1924. aastal (kõrge puuvillahind, krediitide vähendamine) on ikkagi väljaveos edusamme teinud ja isegi õige silmapaistvaid, mis on näha järgmistest andmetest võrdlusest:

Välja veetud 1923. aastal.

Sindi Kalevi vabr.	74.603.871	marka.
Balti Puuv. vabr.	188.396.489	"
Eesti Niidi vabr. 1330 p.	18.923.355	"

Välja veetud 6. kuu jooksul 1924.

Sindi Kalevi vabr.	79.553.597	marka.
Balti Puuv. vabr.	104.396.698	"
Eesti Niidi vabr. 1027 p.	23.582.023	"

1923. aasta arvude vaatlusel (vaata tabel) paistab veel silma üks iseloomulik joon ja nimelt väga suur õmblusniidi ja peasjalikult puuvillariide sissevedu, millede koguarv teeb välja õige mõjuva arvu ja nimelt 41681 puuda, s. t. pool sellest arvust, mida välja töötas üks kohalik vabrik ja

see kõik selle peale vaatamata, et on olemas omad vabrikud. Millega on sarnane asi seletatav? Kui tähelepanelikult järele vaadata sisseveetuid riide üksikuid seltsisid, siis paistab välja, et 85% nendest on kerged riide seltsid kuni 350–500 arsinat 1 puudas (1 arsinat laiuse juures) s. t. välja-töötatud peenemast lõngast. Sarnase peenema lõnga väljatöötamiseks on tarvis teisi sisseveadeid ja sarnane sisseveade on olemas ainult Kreenholmi vabrikul, Narvas ja kui oleks selle juures ülesnäidatud rohkem elavust koostöötamises Sindi Kalevi vabrikuga lõnga väljatöötamiseks, siis oleksid need 41681 puuda hoopis meie sisseveost võinud välja jääda, kuna nende väljatöötamine sisemaal annaks tööd mitte vähestele arvule töölistele. Mis puutub õmblusniitidesse, siis võib nende sisseveo suurt arvu sellega seletada, et sel ajal veel Eesti Niidi vabrik täiesti väljaarenenud ei olnud, kuna praeguste olude juures juba seda sissevedu ei tohiks enam olla, sest et kõike tarvidust õmblusniidi järele rahuldatakse Eesti Niidi vabriku poolt, kuna viimase vabriku niit oma headuse poolest on võitnud mitte ainult kohalise, vaid ka Leedu ja Latviat turud.

Bibliograafia.

Toimetusele saadetud kirjandus.

- „Sõdur“ nr. 38. 17. sept. 1924.
- „Ametiühisusline kuukiri“ nr. 6. 1924.
- „Maaomavalitsus“ nr. 9. 1924.
- „Väikepõllumehhe kirjavara“ n-rid 1, 2, 3, 4, 5/6

Kroonika.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

14–21. septembrini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

34 vagunit ajalehepaberit, kaal 429,9 tonni.

2. Transiitkaupe.

3 vagunit kloori, kaal 43,8 tonni; 2 vagunit heeringaid, kaal 21,6 tonni ja 1 vagun segakaupa, kaal 659 kg.

Kokku 6 vagunit kaupe.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Valga ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

2 vagunit Siberi võid, kaal 20,1 tonni; 4 tsisterni masinaõli, kaal 48,5 tonni; 3 vag. räbalaid, kaal 24,5 tonni; 3 tsisterni petroleumi, kaal 37,6 tonni ja 1 vagun segakaupa, kaal 5,7 tonni.

Kokku 13 vagunit kaupe.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

14–21. septembrini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

23 vagunit tsementi, kaal 352,1 tonni; 8 vagunit 60 elus sarvloomade, 32 elussea- ja 6 elusvasikaga, 3 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 723 klgr.; 2 vag. valget liiva, kaal 32,1 tonni; 4 vagunit segakaupa, kaal 6,9 tonni ja 1 saadetus värsket liha kaal 524 klgr.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mõõda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkurt, kaal 15,7 tonni, 1 saadetus mitmesugust pudukaupa, kaal 239 klgr.; 2 tsisterni bensiini, kaal 21,6 tonni; 2 saadetust villaseid lõngu, kaal 1500 klgr. ja 2 vagunit segakaupa, kaal 3852 klgr.

Tallinna sadama tegevus juulis 1924. a. Riigi statistika keskbüroo andmetel on Tallinna sadamasse juulikuu jooksul kokku 486 laeva 76 478 netto rgt. mahutavusega tulnud ja 516 laeva 77.435 netto rgt. mahutavusega välja läinud.

Nendest oli kaugesõidu laevu: sisse tulnud 172 (61.170 rgt.) ja välja läinud 153 (61.719 rgt.).

Kaugesõidu laevade jaotust riikide järele näitab allseisv tabel:

Rahvusline lipp	Tuli sadamasse		Läks sadamast	
	Arv	Mahu n. rg. t.	Arv	Mahu n. rg. t.
Eesti	67	6.886	44	7.697
Daani	5	2.957	5	2.957
Hollandi	—	—	1	113
Inglise	7	4.875	6	4.570
Läti	1	156	1	156
Norra	1	425	1	425
Prantsuse	1	1.078	1	1.078
Poola	—	—	2	438
Rootsi	5	1.268	6	1.342
Saksa	44	28.117	46	27.519
Soome	41	15.408	40	15.424

Ametlikud teated kaubandustööstus- ministeeriumilt.

Soome.

Soome riigi eelarve 1925. a. kohta on neil päevil valitsuse poolt kinnitatud eduskunnale esitamiseks. Selle järele oleksid:

Korralised kulud Smk. 2.687.850.190.—

Erakorralised „ „ 590.752.000.—

Kokku Smk. 3.278.582.190.—

Korralised tulud Smk. 3.111.611.650.—

Erakorralised „ „ 166.470.054.—

Kokku Smk. 3.278.582.190.—

Puudujäägi 100 milj. kavatakse eelmiste aastate eelarve summade ülejäägist katta. Kulude eelarve on 11,6% suurem, kui käesoleval aastal. Sõjamineisteriumi kulud on 29,9% terve eelarve kulude summast. Suurematest kuludest oleks nimetada: uute raudteede ja laevade järeleehitamine (138,5 milj.), väikeste elumajade ehitamiseks, korteri puudust kannatavatele

(7,5 milj.), sõjariistade täiendamine (60 milj.), lennukite ehitamine (ja parandamine 36 milj.), sõjalaevade ehitamine (156,8 milj.), riigiametnikkude palgad on ette pandud 128,3 milj. Smk., selle peale vaatamata, et ametnikka on hulga vähendatud ja ametiasutusi ühendatud (1924 a. palgad = 124,8 milj. Smk.). Salakaubaveo vastu võitlemiseks seatakse valvetele traadita telegraaf sisse, milleks 600.000 — Smk. ettenähtud. Välisministeeriumi eelarve on 26,3 milj. Smk. (tänavu aasta 22,2 milj., seega 4,1 milj. rohkem). Palgad on määratud välisesitustele Soome rahas, aga maksetakse välja 4–6 kordselt, selle järele, missuguse valuuta maas esitus esub. Uus konsulaat asutatakse Duluthi; Berliini konsulaat muudetakse Hamburgi. Huvitav on, et Turu-Stockholmi laevaliini toetamiseks on ette pandud 1 milj. Smk. samuti ka Helsingi-Tallinna laevasõidu liini toetamiseks 200.000.— Smk. Eriti rohkesti on eelarve summast lisatud hariduse- ja põllutööstuse eelmise eelarvesse (viimasele 51,3 milj. rohkem, kui eelmisel aastal). Huvitav on ka asjaolu, et tulu ja parandusmaksu kavatakse vähendada nappalt, et see tooks tuleval aastal 65 milj. Smk. tulu vähem, kui käesoleval aastal Riigi metsade tulud on arvatud 52 milj. Smk. suuremaks, kui tänavu aastal. Olgu siin veel nimetatud, et Soome riigi võlg oli 31. aug. 2312 milj. Smk., seega 3 milj. vähem, kui üks kuu varem.

Daani.

Daani Tallinna konsulaat Daani-Eesti kaubanduslikest läbikäimistest. Mõned Daani ajalehed tõid hiljuti — lühendatud kujul — Daani Tallinna konsulaadi aruande Daani-Eesti kaubanduslike läbikäimise kohta a. 1923. Aruanne konstateerib, et Daani-Eesti kaubavahetus a. 1923 suurem oli kui 1922. a., kuid et see suurenemine Daanile kasulik ei olnud, sest 1923. a. oli Eesti väljavedu Daani suurem ja sissevedu Daanist vähem kui eelmisel aastal. Kuna a. 1922 Eesti ekspordid Daani kõigest 120.000 Dkr. võrra suurem oli kui ta import Daanist, oli Eesti eksporditulekaal a. 1923 juba 1.600.000 Dkr. Daani toiduainete sissevedu Eestisse oli 1923. a. üle 0,5 miljoni Dkr. võrra vähem kui 1922 a., ning elusloomi ei olnud Eesti 1923. a. Daanist peaaegu sugugi. Ka väetisaineid ei olnud Eesti kõnesoleval aastal Daanist, vaid tõi neid Rootsi ja Norrast. Samal ajal aga tõusis Eesti toiduainete väljavedu Daani 1923. ja 350.000 Dkr. võrra, ning Eesti tekstiilkaupade väljavedu Daani oli 1923. a. kaks korda suurem kui 1922. a.

Ajaleht „Kalundborg Folkeblad“ kirjutab sellest aruandest pealkirja all „Pettumus“ ja ütleb, et Daani äriilm, kes omal ajal Daani ja piiririikide vahelise kaubanduslike läbikäimise peale suuri lootusi pannud, neis mõõdnud aastal suuresti pettunud.

Seisukord Daani rahaturul. Daani krooni kurs on käesoleva kuu jooksul tuntavalt paranenud. Kuna 1. sept. naelsterling Dkr. 27,35 ja dollar Dkr. 6,11 oli, on täna (19. sept.) naelsterling Dkr. 26,35 ja dollar Dkr. 5,90%. See tuleb muidugi sellest, et Daani viimane kaubandusbilans praegu tasakaalus oli, mille jagajärjel nõudmine välisvaluuta järele viimasel ajal vähenenud on.

Krooni kursi paranemise tagajärjel lõdvendas valuutatsentraal läinud nädalal kitsendavaid määrusi valuutamüügi kohta. Nüüd võivad valuuta müümiseks õigustatud pangad ja rahavahetajad äärmiselt

väljamaalt ostetud kaupade eest maksmiseks valuutat müüa, kui maksmise tähtajani veel 3 kuud aega.

Valitsus pole viimasel ajal krooni kursi parandamiseks erilisi abinõusid tarvitusele võtnud, kuid teeb seda vist lähemal ajal, kui riigipäev jälle kokku tuleb. Vähemalt võib seda järeltada peaminister Ståuning'i kõnest, mille ta ühel landstingi valimiste eelsel kihutuskooosolekul pidas. Selles ütles minister, et valitsus väljamaa kaupade tarvitamist piirata kui ka tarbeainete hindasi alandada tahab. Viimaseks otstarbeks olla vaja vähendada mitte ainult töölise palkasid, vaid ka vahelikauplejate poolt võetavat vahakasut. Krooni võida teatava kursiga stabiliseerida ja ta ümbervahetamist kulla vastu selle kursiga vabaks anda. Stabiliseerimise otstarbel olla ka vaja suuremat välislaenu teha.

Valuutanõukogu praegu ei tööta, kuid a'gab, nagu kuulda, oma tegevust jälle 25. sept.

Daani-Vene kaubandusline läbikäimine. Daan lehed teatavad - Vene hallikatest saadud teadete põhjal - et Venemaa s. a. esimese veerandi jooksul 4,7 miljoni kuldrubla eest oma saadusi (m. s. 3,1 milj. kldrbl. eest õlikooke ja 1 milj. kldrbl. eest vilja (Daani eksporteerinud ja sama aja jooksul kõigest 36000 kuldrubla eest Daani saadusi impoteerinud olla. Kui Daani väljavedu Venemaale samas tempos edasi kestab, ütlevad Daani lehed, siis on kogu Daani 1924. a. ekspord Venemaale ümarguselt 165.000 kuldrubla ehk 300.000 Dkr. suur.

Daani ajakirjandus pole, iseenesestki mõista, sügugi rahul selle kaubanduslike läbikäimisega, mis ainult Venele kasulik on. „Berlingske Tidende“ laseb mõista, et Daani õlikooke, mida ta praegu Venest impoteerib, ka mujalt osta võib, kui Venemaa Daani saadusi osta ei taha ning raha, mille ta oma kaupade eest Daanilt saab, omale tarvillikude ainetes osmiseks teistelt maadelt äratarvitab.

Teated ettevõtete tegevusest.

Ärikalender.

3. oktoobril.

A/s. Tööstuse erakorraline peakoosolek kell 4 p. l. Merepuistee 12-2.

6. oktoobril.

A/s. „Atlanta“ kreditoride koosolek kell 4 p. l. selti ruumides, Vene tän nr. 16.

Tähtsamad enampakkumised.

Tallinna, Vene-Balti tehas, (nr. 78, Koplis) avalikul, 30. sept. 1924. kell 10 homm. o/ü. „Merkator“i vallasvara - 51 standardi mitmesuguseid laudu, 25.000 schlakbetoonkivi, telliskivitegemise press, 65,315 standardi mitmesugust sorti kastilaudu 26 kasti kitsaid kastilaudu, mitmesugused saagimismasinad ja muud hinnatud 2.222.225 marka.

Teisel enampakkumisel: 7. oktoobril 1924. a. kell 10 homm. Tallinnas, Uuel Hollandi tän. nr. 7, Koch'i aitas, o/ü. „Sampo“ vallasvara - linad, katkised kartulikotid ja kaks saarepuust ankrut - hinnatud 693 543 mk.

Tähtsamad vähempakkumised.

Põllutööstusministeeriumi piimasaaduste kontrolljaam annab 4. oktoobril s. a. kell 12 päeval põllumajanduse peavalitsuse ruumes, Rahukohtu tän. 5, Tallinnas, Uue Sadama t. nr. 2 olevas külmetusmajas kantselei - ja laboratooriumiruumide remontitööd sega vähempakkumisel välja.

Viru maakonnavalitsuse ruumes, Rakveres (Pikk tän. 15) 30. sept. s. a. kell 12, kinnisel vähempakkumisel Arbavere veskisilla ehitustööd.

Isiklikud teated.

Abielu varanduste lahutamise lepingud. Rudolf-August Jaani p. Janson'i ja Saima-Ingeborg Otto t. Janson'i, sünd. Rokkauer; Verner Indermitte ja Margarita Indermitte, sünd. Simastel; Roman Sisman ja Marie Sisman, sünd. Valmer.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutele nädalatele on meie era-kokkuvõtte järele riigi laiaroopalisel raudteedel kaupu laaditud järgmisel määral (vagunid):

	9-16. aug.	16-23. aug.	23-30. aug.	30 aug. 6. sept.	6-13. sept.	13-20. sept.
Teravilja ja jahu . . .	62	31	—	58	35	61
Kartulid . . .	—	—	1	6	12	35
Elusloomi . . .	66	79	104	60	63	83
Linu . . .	2	5	2	4	7	7
Põletispuid . . .	271	173	183	183	173	178
Muud metsamaterjaali . . .	556	560	586	530	479	374
Põlevkivi . . .	197	183	178	163	207	213
Muud era-kaupa . . .	1187	1115	1347	1233	1093	1001
Kokku . . .	2341	2146	2433	2237	2069	1952
Raudtee veod . . .	270	280	258	320	329	304

Kokku laaditud . . . 2611 2426 2691 2557 2398 2256

Tallinna laiaroopalisesse kaubajaama on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud:

	1-7. aug.	7-15. aug.	15-23. aug.	23-31 aug.	1-7 sept.	7-15. sept.
Teravilja ja jahu . . .	2	4	7	21	24	28
Kartulid . . .	1	4	3	—	—	1
Põletispuid . . .	204	166	198	233	109	131
Metsamaterj. . .	162	186	161	196	315	323
Linu ja takku . . .	1	3	—	2	1	1
Muud erakaupad . . .	83	101	125	97	99	101
Põlevkivi . . .	26	36	31	63	86	88
Kokku . . .	479	500	525	612	634	673

Tallinna börs kursisedel

		22. IX.	23. IX.	24. IX.	25. IX.	26. IX.
1 dollar	Ostjad	410,—	—	409,—	—	408,—
	Müüjad	413,—	—	413,—	—	412,—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1825	—	1824	—	1824
	Müüjad	1845	—	1843	—	1841
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Saksa rentmk.	Ostjad	9.600	—	9.700	—	9.700
	Müüjad	9.800	—	9.875	—	9.825
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Soome marka	Ostjad	990	—	990	—	990
	Müüjad	1035	—	1035	—	1032
	Tehtud	1035	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	10.900	—	10.900	—	10.875
	Müüjad	11.000	—	11.000	—	11.975
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Daani krooni	Ostjad	6900	—	7000	—	7000
	Müüjad	7025	—	7125	—	7100
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Prantsuse frk.	Ostjad	2150	—	2150	—	2125
	Müüjad	2200	—	2200	—	2175
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Holl. gulden.	Ostjad	15.700	—	15.700	—	15.750
	Müüjad	15.950	—	15.950	—	15.950
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Laffi	Ostjad	7900	—	7900	—	7875
	Müüjad	8000	—	8000	—	7975
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Czechosl. kr.	Ostjad	1215	—	1215	—	1200
	Müüjad	1250	—	1250	—	1235
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Eesti kroon	Ostjad	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	110,—	—	110,—	—	110,—
100 Itaalia liiri	Ostjad	1775	—	1775	—	1760
	Müüjad	1825	—	1825	—	1810
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Norra krooni	Ostjad	5625	—	5650	—	5675
	Müüjad	5700	—	5725	—	5750
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	2025	—	1975	—	1925
	Müüjad	2075	—	2025	—	1975
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Helveetsia fr.	Ostjad	7725	—	7775	—	7775
	Müüjad	7825	—	7875	—	7875
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Tschervonetz	Ostjad	1950	—	1950	—	1950
	Müüjad	2100	—	2100	—	2100
	Tehtud	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem Ameerika sort.	pd.	1060—1080	Lina seemned, õli 87% basis fr. Tall.	400—450
" " sõre Ameerika	"	1100—	" külvil 98% "	pd. 480—500
A/S. Rotermanni tehaste jahud:			Takud, Codilla I.	—
nisu, pehme,	"	—	" II.	—
" sõre	"	—	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	56—59
" pehmed, teised sordid	"	—	" " Newcastle	53—54
Rukki jahud	"	350—390	sepa	61—63
püül	"	560—580	Koks, valu	90—
Nisu, Vene	"	—	gaasi	85
Rukis Eesti	"	350—355	Põlevkivi, I. sort	10
Vene,	"	—	Põlevkivi, II. sort	7,5
Kaerad, toidu, Eesti	"	220—230	III.	5
seemne, Vene	"	—	Raud, sordi "	310—360
Odrad, Eesti	"	240—260	talad (T)	320—360
Erned, rohelised, Eesti	"	—	vits	450—500
" " Hollandi	"	—	raud plekk	500—540
Riis, Burma II.	"	790—800	" " tsingitud	810—840
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	—	Teras Inglis.	—
piirituse	"	—	Saksa	—
Kartuli tärklis „Superieur“	"	750—	nikkel	—
Plim, pudelites	ltr.	18	vedru	520—550
Või, meierei, eksport	n.	143—148	" " tööriistade	1200—1400
Või siseturg	"	100—105	talla	—
Margarin, väljamaa	"	60—65	Malm	280—290
Juust, kohalik Schweitsi.	pd.	2800—3000	Inglistina	10500—11000
Kaseiin	"	750—950	Seatina	1200—1400
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	20—21	Vask, plekk punane	4500—4900
II. s.	"	18—19	valge	4400—4800
Kakao, Inglis	pd.	2200—2400	Tsink-plekk	1600—1800
Ameerika	"	—	Mäsinaõli, Vene, Nobel No. 6.	700—750
Hollandi	"	2600—3000	Ameerika	740—780
Kohvi, Rio, Santos	"	4600—4800	solaar	—
Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	"	5200—6800	Autolien	1200—1400
Mexiko	"	—	auto	—
Tee, lahtine Pekoe broken, Java	"	—	Tsilindriõli, Vene	1080—1260
" " Orange Pekoe, Java	"	6400—7200	Ameerika	800—1200
" " Tsellon	"	7200—7600	Põlevkivi õli	180—240
" " Moning, Hiina	"	4800—5400	pigi	270—300
Suhkur, peenike valge, Saksamaa	"	1020—1030	Nafta, Vene	310—320
" " "	"	—	Ameerika	240—260
" " Poola	"	—	Petrooleum, Vene	340—350
" " Czechoslovaakia	"	1040—	Ameerika	340—350
Siirup, kartuli, B 42°	"	825—	Bensiin, Vene	750—780
" " " B 38°	"	—	Ameerika	750—780
" " Glucose	"	850	Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	—
Sool, lahtine	"	62—64	Pesusooda	pd. 285—
Heeringad Yarmouth, Mattie	tünn	—	Seebikivi 72% Inglis	680—700
" Shotti Fulls	"	—	Parafiin 102—110°	1400
" Shotti Mat Full talve pük	"	5550—5750	120°—134°	—
" Matties	"	5300—5500	Parkimise ekstrakt	—
" Norra Sloe	"	—	Väävel, õie 98%	400
Liha, sea, I. sort	pd.	1800—2000	Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	pd. 9300
" looma, I. sort	"	1000—1200	" tsinkvalge Saksa roh. PZ.	pd. 1880
Pekk, eksport. I s.	"	—	" Prantsuse	1880
Heinad, aasa	"	—	" tinavalge Englise	1800—1880
Õlikoogid, linaseemne	"	—	" ooker Prants.	310—400
" palmi	"	240—	Väetisained, salpeeter, Norra (k. 6 pd.)	—
" päevalille	"	—275	" Chile	—
" soja	"	370—	" Superfosf. E. T. K. must kukk	—
Nisukliid	"	240—	(k. 6 pd.) 18—20% fr. Tallinn.	795—
Rukkikliid	"	—	" Thomasjahu k.100kg. 17-18% k.	690—
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	48,25—54	" Kaalisool, 30% o, kott 6 pd. frkojaam	840—
" Mitkal, ekstra	"	34,50—41,25	" " 40%	1100—
Lina, Liivi R.	pd.	—	" Kainiit 12% lahtine,	pd. —
" Võru-Petseri	"	—	" Vosvoriit, Eesti 6%	34—36
" Tartu	"	—	Paber, rotatsioon	430

Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda	"	—
Tsement, Portland, Aseri	"	690
Kriit, toores	pd.	85—110
pestud	"	110—150
Asfalt	"	150
Tõrv, kivi	"	250—325
puu kodumaa	"	325—400
Lubi	"	38—40
Gips, tikkides frko Isborsk	"	25
jahvatatud toores	"	35
krohvimise, ilma kottideta	"	45
Tellisivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	"	6500
Silikat D/B/B/	"	4750
Puumaterjalid, saetud	"	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	"	—
IV s.	"	—
propsid; 7×7	"	—
liiprid	"	—
Põletispuud, sega 200/okaski, k. sid.	"	—
Nahk, talle, Eesti kodumaa tooresnahast valmistud . pd. I s.	"	4800—5200
Nahk, talle, Ameer. tooresn. valmist. I sort	"	5800—6400
Nahk talle, Ameer. tooresn. valmist. II sort	"	4400—4800
Toores nahk väikesed ja suured	"	—
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	"	6000—6400

Prahid :

Lina			
Tallinn — Stettin	tonn	£	—
— Ghent	"	—	—
— Dundee	"	—	—
— Belfast	"	—	—
—	"	—	—
—	"	—	—
Takud +	%		
Puumaterjalid D/B/B/		standard	
Tallinn — London	"	sh.	—
— E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—	—
— Antwerpen	"	—	—
— Southampton	"	—	—
— Manchester	"	—	—
— Amsterdam	"	—	—
—	"	—	—
—	"	—	—
Segakaup		tonn	
Tallinn — Stettin	"	sh.	8—20
— London	"	—	—
— Stockholm, või	"	Rk.	10—35
—	"	—	—
—	"	—	—
Kartulid			
Tallinn	"	—	—
.	"	—	—
.	"	—	—
.	"	—	—
.	"	—	—

Graafiline Ühing „KIRI“

Tallinnas, Lai tän. 38

Telefon 18-66

kirjastus, trükikoda, kõitmine, lineerimine

Trükitakse:

raamatuid
ajalehti
ajakirju
tabelisi
planketta
kaarte j. n. e.

Lineeritakse:

kontopaberit
vihupaberit
noodipaberit
protokolipaberit
tabelisi
formulaare j. n. e.

Kõidetakse:

kõiksugu
raamatuid
kaustikuid
oihkusid
j. n. e.

100 korralik

Hinnad mõõdukad